

Mikve – židovská rituální lázeň

Mikulov na Moravě, okr. Břeclav, Jihomoravský kraj
18. století

 0,1 km

Navigační bod: N 48°48'31.32",
E 16°38'9.90" (vstup z ulice U Staré brány);
N 48°48'32.17", E 16°38'5.90" (vstup z ulice
22. dubna).

Přístup: Vstup do mikve se nachází v trojúhelníku tvořeném ulicemi Brněnská, 22. dubna a U Staré brány, u zadní (jižní) strany bytového komplexu na Brněnské ulici, kde lze také parkovat. Nejjednodušší přístup je ze zastávky Mikulov, Pod Kozím hrádkem branou do dvorního traktu bytového komplexu.

Význam: Na Moravě ojedinělý doklad archeologicky odkrytého objektu židovské rituální lázně.

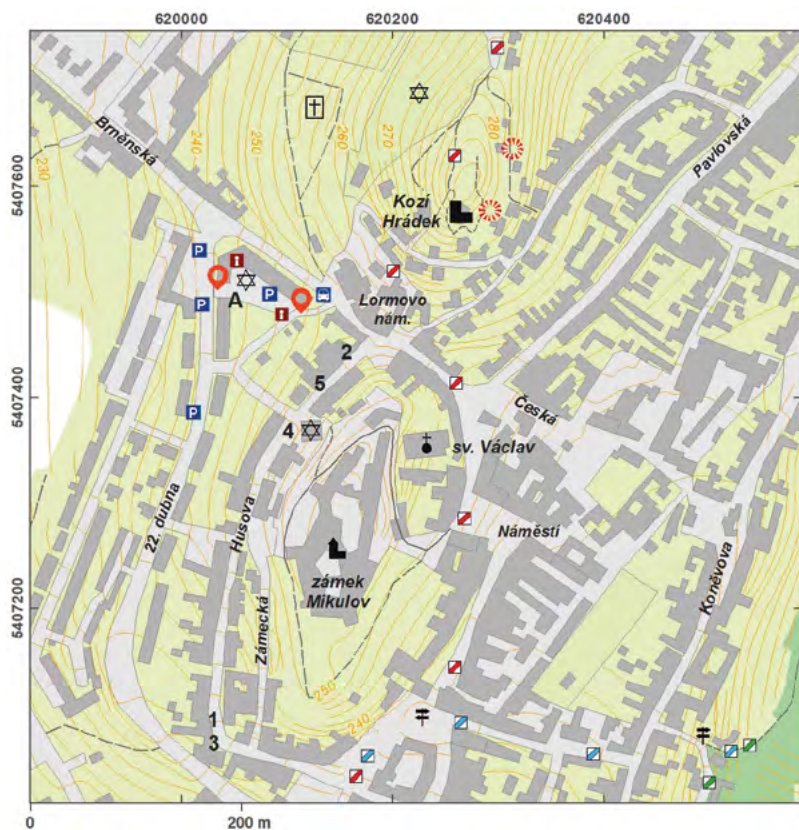
Historie: V Mikulově se Židé usazovali už ve středověku. Nejstarší zmínka o nich je

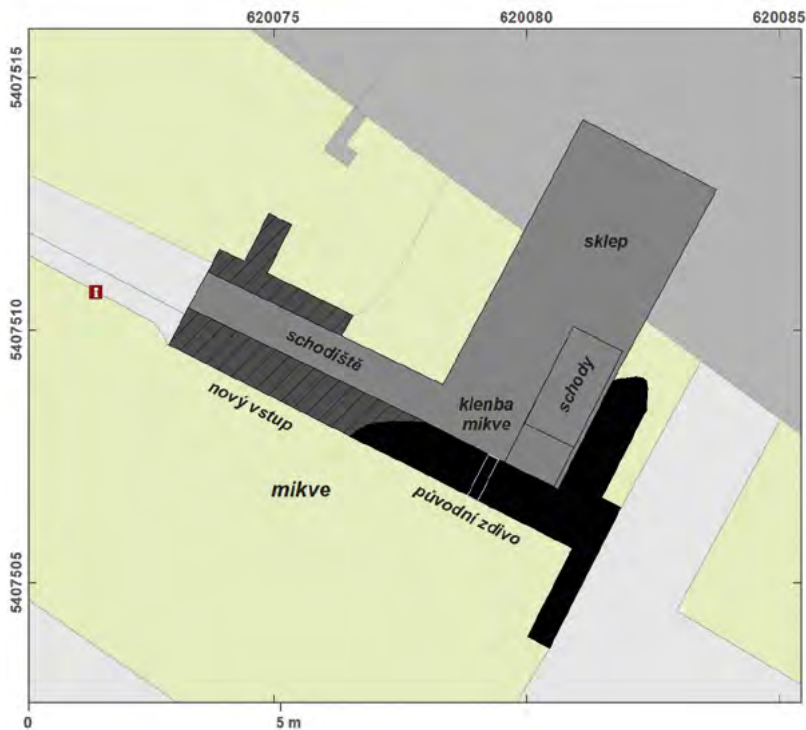
z roku 1369, ale náboženská obec vznikla až kolem poloviny 15. století. Do poloviny 19. století zde sídlila nejpočetnější židovská komunita na Moravě, která zanikla nuceným odchodem Židů z města po odstoupení pohraničí v roce 1938. Mikulov byl po zřízení zemského *rabinátu v polovině 16. století duchovním, kulturním a politickým centrem moravských Židů. Po požáru židovské čtvrti roku 1719 vzniklo nové *ghetto, oddělené od ostatní zástavby. Ghetto se otevřelo městu až po roce 1848. Židovská čtvrť představovala v konečném rozsahu areál mezi zámeckým vrchem, ulicemi Alfonse Muchy, 22. dubna, Kozí hrádek a Na Jámě. Páteřní komunikací ghetta jsou dodnes ulice Husova a Zámecká. Jeho zástavba podlehla postupnému bourání po 2. světové válce. Vážným zásahem byla v 60. letech výstavba okružní silnice

22. dubna v oblasti bývalých Židovských zahrad a další asanace v 70. a 80. letech 20. století. Došlo k rozsáhlým demolicím centra čtvrti s krivolakými uličkami, průchody a dvorky včetně *synagogy i dalších důležitých budov jako jsou radnice a rabinát. Po všech asanacích zůstalo z původních 317 stát jen 90 domů, některé s renesanční či barokní dispozicí. Z významných institucí se zachovaly pouze budovy dvou židovských škol (1, 2), starobinec (3) a Horní synagoga (4). Během existence židovské obce muselo ve čtvrti fungovat větší množství rituálních lázní (*mikve), určených k obřadní čistě osob i předmětů, které byly napájeny pramenitou vodou. Náboženské předpisy stanovují jednoznačná pravidla, jak má lázeň vypadat. Tvoří ji nádrž, která musí pojmout nejméně 762 l vody a je dostatečně hluboká, aby se do ní mohl úplně ponořit dospělý člověk. Mikve byla samozřejmou součástí každé židovské komunity, protože bez ní nebylo možné zabezpečit chod každo-

denního života. V původních suterénních prostorách bývalého renesančního rabinátu (dnes novostavba hotelu Tanzberg) lze shlédnout přes 10 m hlubokou kruhovou studnu (5) možné rituální lázně. Na Lázeňském náměstí byly zřízeny židovské lázně v přízemním domku s rohovým loubím, který je znám pouze ze starých fotografií, protože náměstí ustoupilo celkové asanaci včetně domů na Brněnské ulici, kde vzniklo parkoviště. Pod ním byla objevena mikve (A) nedaleko zbořeně Ševcovské synagogy, která byla situována do jednoho z dvorních traktů.

Popis: V roce 2004 proběhl v souvislosti s výstavbou obytného komplexu *archeologický výzkum na ploše parkoviště na Brněnské ulici. Původní blok domů, který v 18. století patřil židovské komunitě, byl založen na mírně svažitém terénu. Z odkryté architektury byl nejvýznamnějším objevem sklep s židovskou rituální lázní. Nalezený obdélný sklep měl probořenou klenbu a byl zasypán. Po odtěžení zásypu se zjistilo, že jeho podlaha mírně klesá jižním

↑ Pozůstatky zdiva původního domu s novodobým vstupem do mikve v podzemní prostoře. Foto A. Knechtová 2015

směrem. V jihovýchodním rohu suterénu se našla mikve. Sklep i mikve byly po ukončení výzkumu rekonstruovány a zpřístupněny novým vstupem, který se nachází u zadního traktu domu na ulici Brněnská 29. Necelý metr širokou nádrž obdélného tvaru se zaoblenými rohy tvoří v severní části obnovené přístupové cihelné a čtyři původní dřevěné dolní schody. Od nich pokračuje

nádrž ještě 75 cm a její dno sahá 60 cm pod nejspodnější stupeň. Do nádrže stále přitéká voda, která v době výzkumu dosahovala 130 cm ode dna, ale její stav kolísá. Zadní zaoblená část nádrže je zaklenuta nízkou cihelnou klenbou v úrovni podlahy sklepa. Stěny mikve a sklepa jsou z hrubě opracovaného vápence. Ze stejného materiálu byla původně vyžděna také klenba

sklepa a jeho podlaha. Při rekonstrukci byla klenba dozděna cihlami a část podlahy doplněna cihelnou dlažbou. Mezi kameny původní dlažby byla nalezena mince z roku 1800, která je jediným datovacím nálezem, že mikve stála již na konci 18. století. Konstrukce klenby by tomu také odpovídala. Mikve je zahrnuta do naučné stezky *Památky židovské čtvrtě v Mikulově*, která je opatřena informačními panely a tabulkami na významných budovách. [ak]

Literatura: Kuča 1998; Samek 1999; Klenovský 1994, 2001; Kubín 2004.

Okolí:

- (1) Mikulov (BV), židovský hřbitov v rámci naučné stezky *Památky židovské čtvrtě v Mikulově*: N 48°48'34.60", E 16°38'11.98" (180 m).
- (2) Mikulov (BV), předsunutá věž opevnění na Kozím hrádku: N 48°48'34.32", E 16°38'17.10" (360 m).
- (3) Mikulov (BV), doklad osídlení od pravěku do středověku v jeskyni Turoid a na jižním svahu pod ní v rámci naučné stezky *Turoid*: N 48°49'1.26", E 16°38'23.46" (1 km).
- (4) Klentnice (BV), pravěké hradiště Stolvá hora: N 48°50'25.72", E 16°38'13.59" (3,5 km).

↑ Mikve v podzemní prostře odkrytá archeologickým výzkumem. Foto A. Knechtová 2004

↑ Židovská čtvrť s Horní synagogou: v pozadí vlevo vrch Turoid, vpravo přesunutá věž na Kozím hrádku. Foto A. Knechtová 2015